

Luontopaneeli kiittää lausuntopyynnöstä koskien hallituksen esitystä valtion talousarvioksi vuodelle 2023. Luontopaneelin lausunto käsittelee etenkin pääluokan 35, eli ympäristöministeriön hallinnonalla olevaa talousarvioita, mutta nostaa myös laajemmin esiin talousarviota koskevia huomioita luonnon monimuotoisuuden ja luontokadon näkökulmasta.

Luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen eli luontokadon pysäyttäminen on YK:n biodiversiteettisopimuksen, EU:n ja Suomen biodiversiteettistrategioiden sekä pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman tavoite (Euroopan komissio 2020; CBD 2016; Valtioneuvosto 2012; Valtioneuvosto 2019). Tavoitteen saavuttaminen edellyttää sitoutumista luonnon kokonaisheikentymättömyyteen, joka tarkoittaa, että ekosysteemien tilaa ei heikennetä nykyisestä. Luontokadon pysäyttämisen lisäksi luonnon monimuotoisuuden tilaa on pyrittävä parantamaan. YK:n biodiversiteettisopimusneuvotteluissa sekä EU:n sopimusneuvotteluissa ja strategioissa onkin havaittavissa selvä siirtymä luonnon kokonaisheikentymättömyystavoitteesta kohti luontoposiitiivisuutta. Myös Suomen luontostrategian luonnoksessa tähdätään luontoposiitiivisuuteen. Suomen luontostrategian luonnoksessa luontoposiitiivisuudella tarkoitetaan sitä, että luonnon tila olisi vuoteen 2035 mennessä parempi kuin se oli vuonna 2020.

Luontoposiitiivisuuden saavuttaminen vaatii laajaa kaikkien hallinnonalojen ja sektoreiden pitkäjänteistä yhteistyötä luontohaittojen vähentämiseksi, väistämättömien haittojen kompensoimiseksi sekä luonnontilan parantamiseksi. Tavoitteessa onnistuminen tarkoittaa sitä, että luontokadon pysäyttämiseksi tehtävä työ valtavirtaistetaan kaikille hallinnonaloille ilmastomuutoksen vastaisen työn tapaan. Tämän työn resursointi tulisi lähtökohtaisesti näkyä talousarvion kaikissa pääluokissa. On myönteistä, että useilla hallinnonaloilla luontokadon aiheuttama uhka on nostettu keskeisiin toimintaympäristön muutoksiin ja usealla hallinnonalalla mainitaan myös tavoite luontokadon pysäyttämisestä.

Luontopaneeli kiittää hiilineutraali- ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi -kokonaisuuden määrärahojen nostoa. Talousarviossa on pyritty tuomaan näkyväksi hallituksen hiilineutraaliustavoitetta tukevia määrärahoja, joiden osana edistetään myös luonnon monimuotoisuutta. Määrärahoja kohdistetaan etenkin energiatukeen ja uusiutuvan energian tukemiseksi. Edelleen monien hallinnonalojen osalta jää epäselväksi, miten juuri luonnon monimuotoisuutta turvataan ja luontokadon uhkaan ja sen torjuntaan vastataan. Luontokadon torjumisen valtavirtaistaminen vaatii orastavan tahtotilan vahvistamista ja kunnollista selvitystyötä eri hallinnonalojen aiheuttamista luontohaitoista sekä toisaalta niiden mahdollisuuksista tukea luonnon monimuotoisuutta. Luontopaneeli odottaa valtiovarainministeriössä valmisteilla olevan ja joulukuussa 2022 julkaistavaksi tarkoitetun ilmasto- ja luontostrategian valmistumista, tulee lukemaan sitä mielenkiinnolla sekä tukee mielellään sen toimeenpanoa.

Ympäristöministeriön hallinnonalalla valmisteltavan Suomen kansallisen luonnon monimuotoisuuden ja kestävä käytön strategian ja toimintaohjelman myötä luontokadon torjumisen valtavirtaistumisessa toivottavasti otetaan harppauksia – strategian toteuttaminen vaatii toimien näkymistä tulevaisuudessa selkeämmin myös eri hallinnonalojen budjeteissa.

Huomioita pääluokasta 35, Ympäristöministeriön hallinnonala:

Ympäristöministeriön hallinnonalan ensimmäiseksi painopisteeksi on nostettu: hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen. Hallinnonalla ”luonnon monimuotoisuuden kato pysäytetään ja suotuisa tila turvataan vuoteen 2030 mennessä toteuttamalla Helmi-elinympäristöohjelmaa, Metso-ohjelmaa sekä tehostamalla muita toimia lajien ja luontotyyppien suojelemiseksi”. Helmi- ja Metso-ohjelmat ovat valtion keskeisimpiä suoraan luonnon monimuotoisuuden tukemiseen tähtääviä toimintoja valtion talousarviossa ja niitä toteutetaan sekä ympäristöministeriön että maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalojen alla. Ympäristöministeriön alla vuodelle 2023 tavoitellaan 4000 hehtaarin metsien suojelupinta-alan kasvua Metso-ohjelman kautta ja 5000 hehtaarin lisäystä suojeltuun suopinta-alaan Helmi-ohjelman alla. Ympäristöministeriön luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenoihin on varattu 43 630 000 euroa (kolmen vuoden siirtomääräraha), josta Metso-ohjelman mukaisten metsäalueiden hankintaan ja korvauksiin varataan alustavasti 23 000 000 euroa ja soidensuojeluun osana Helmi-ohjelmaa vähintään 7 500 000 euroa. Metsätalousministeriön alle on varattu 17 500 000 euroa metsäluonnon hoidon edistämisen tukea, jolla myös toteutetaan Metso- ja Helmi-ohjelmia. Metsäluonnon hoidon edistämisen tavoitteena on turvata metsäluonnon monimuotoisuuden säilymistä ympäristötuella ja metsäluonnon hoitohankkeilla noin 6 500 hehtaarin alueella. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön alla tavoitellaan soiden ennallistamista suojelualueiden ulkopuolella 1 200 hehtaarin alueella.

Metso- ja Helmi-ohjelmat ovat laajaa kannatusta nauttivia luonnonsuojeluinstrumentteja, mutta ohjelmissa asetetut pinta-ala tavoitteet ja siksi myös resursointi ovat riittämättömiä Suomen lajien ja luontotyyppien uhanalaistumisen pysäyttämiseksi ja luontopositiivisuuden saavuttamiseksi. Esimerkiksi EU:n biodiversiteettistrategiassa todetaan nykyisen suojelualueverkoston olevan riittämätön luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja asetetaan tavoitteeksi suojelualueiden lisääminen niin, että vuoteen 2030 mennessä oikeudellisen suojelun piirissä on vähintään 30 prosenttia sekä EU:n maa- että merialueista, ja näistä vähintään kolmanneksen on oltava tiukan suojelun piirissä. Lisäksi pinta-alaan katsomatta kaikki jäljellä olevat luonnontilaiset metsät ja vanhat metsät olisi suojeltava tiukasti. EU:n BD-strategiassa todetaan, että kunkin jäsenvaltion on tehtävä oma osuutensa, vaikka tavoiteprosentteja ei ole jaettu jäsenvaltioittain. Luontopaneeli huomauttaa, että jäsenvaltio, joka suojelee yleistä prosenttitavoitetta pienemmän osan pinta-alastaan, vierittää vastuutaan luonnonsuojelusta muille jäsenvaltioille – muiden on silloin suojeltava yleistä prosenttitavoitetta suurempi osa pinta-alastaan, jotta yhteinen tavoite täyttyy. Lisäksi Suomella ja Ruotsilla on EU:ssa päävastuu boreaalisten metsien suojelusta, eikä näiden metsien monimuotoisuusarvoja korvaa suojelu muualla EU:ssa.

Helmi- ja Metso-ohjelmien kautta suojelun pinta-alaa on mahdollista kasvattaa merkittävästi, mutta jos Suomi haluaa toteuttaa oman osansa EU:n suojelutavoitteista, tulisi ohjelmien tavoitteita ja niihin varattuja määrärahoja nostaa huomattavasti nykyisestä. Kun vanhat metsät pidetään käsitteellisesti erillään luonnontilaisista metsistä, niiden määrittämiseen voidaan käyttää yksinkertaisesti puuston ikää. Luontopaneelin selvityksessä (Kotiaho ym. 2021) on Etelä-Suomessa vanhojen metsien rajana käytetty havupuuvaltaisissa metsissä 120 vuotta. Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa vanhojen metsien rajana on käytetty havupuuvaltaisissa metsissä 140 vuotta ja Lapissa 160 vuotta. Näihin puuston ikärajoin perustuen suojelemattomia vanhoja metsiä on Etelä-Suomessa yhteensä kaikkiaan 404 000 hehtaaria ja

Pohjois-Suomessa 407 000 hehtaaria (Kotiaho ym. 2021). Jotta EU:n biodiversiteettistrategian 10 prosentin tiukan suojelun pinta-ala tavoite täytettäisiin Suomen jokaisessa maakunnassa, kaikkien vanhojen metsien suojelemisen lisäksi tulisi Etelä-Suomen metsämaasta asettaa 471 000 hehtaaria ja Pohjois-Suomen metsämaasta 176 000 hehtaaria tiukkaan suojeluun.

Suomen metsien lisäsuojelu on kohdennettava vallitsevan tieteellisen ymmärryksen valossa tavalla, joka turvaa metsäluonnon monimuotoisuuden parhaiten Suomen kaikissa osissa. Luonto on erilaista paikasta riippuen eikä luonnon monimuotoisuutta voi turvata suojelemalla alueita vain tietyllä maantieteellisellä alueella. Luontopaneeli on arvioinut, että luonnon kannalta riittävä ja toteutuksen kannalta käytännöllinen tarkastelumittakaava on maakunta (Kotiaho ym. 2021). Suojelun jyvittäminen maakunnittain on perusteltua myös ekosysteemipalveluiden reilun ja oikeudenmukaisen saavutettavuuden kannalta. Jotta EU:n biodiversiteettistrategian 10 prosentin tiukan suojelun pinta-alatavoite täytettäisiin Suomen jokaisessa maakunnassa, kaikkien vanhojen metsien suojelemisen lisäksi tulisi Etelä-Suomen metsämaasta asettaa 471 000 hehtaaria ja Pohjois-Suomen metsämaasta 176 000 hehtaaria tiukkaan suojeluun.

Suojeluun, etenkin Etelä-Suomen metsissä, tarvitaan merkittäviä lisäpanostuksia. Suojelutarpeen kustannuksia on arvioitu kahdessa eri selvityksessä. KEIMO-hankkeessa kustannusten arvio oli 2,7 miljardia euroa (Kärkkäinen ym. 2021) ja Luontopaneelin selvityksessä 4,5 miljardia euroa (Kotiaho ym. 2021). KEIMO-hankkeen arvio perustuu suojelupinta-alan kaksinkertaistamiseen muilla paitsi pohjoisboreaalaisella kasvillisuusvyöhykkeellä, eikä se saavuta Etelä-Suomen osalta 10 % tiukan suojelun pinta-alatavoitetta. Suojelupinta-alan jäädessä pienemmäksi myös kustannusarvio on pienempi kuin Luontopaneelin arviossa, joka saavuttaa 10 % suojelupinta-alan Suomen jokaisessa maakunnassa. Jos lisäsuojelu toteutettaisiin vuoteen 2030 mennessä, tulisi näiden arvioiden perusteella yksin metsäluontotyyppien suojeluun kohdentaa suuruusluokaltaan 300 – 500 miljoonaa euroa vuosittain. Luonnonvarakeskus (Kniivilä ym. 2022) on skenaariotarkastelussaan arvioinut metsien tiukan lisäsuojelun vaikutuksia hakkuumahdollisuuksiin koko maassa ja alueittain sekä lisäsuojelun arvonlisäys- ja työllisyysvaikutuksia metsäsektorilla sekä kerrannaisvaikutuksia muilla toimialoilla. Selvityksessä tuodaan esiin lisäsuojelun arvonlisäystä vähentäviä vaikutuksia, mutta todetaan myös, että ”liian vähäisellä suojelulla ja ekosysteemien heikentymisellä voi olla ennalta arvaamattomia negatiivisia pitkän aikavälin taloudellisia vaikutuksia. Lisääntyvä suojelu voi tuottaa myös taloudellista hyötyä joillekin elinkeinoille.” Kokonaisvaltaista yhteiskunnallista kustannus-hyötyanalyysia ei hankkeessa ole pystytty toteuttamaan.

Hallitus on vauhdittamassa vihreän siirtymän investointeja lupakäsittelyjen väliaikaisen etusijamenettelyn sekä valitusten kiireellisen käsittelyn avulla. Tämän huomioiminen aluehallintovirastojen, ELY-keskusten sekä hallintotuomioistuinien henkilöstöresursseissa on oleellista. Vihreään siirtymään kuuluu oleellisesti luonnon monimuotoisuutta edistävät ratkaisut ja Luontopaneeli pitää esitettyä menettelyä lähtökohtaisesti hyvänä ja tarpeellisena. On kuitenkin huomattava, että myös vihreän siirtymän investoinnit vaativat luonnonvaroja sekä pinta-alaa eivätkä siten väistämättä aina tue luonnon monimuotoisuutta. Siksi investointien lupakäsittelyissä on hallituksen esityksen mukaisesti oleellista vaatia DNSH (do no significant harm) -kriteerin toteuttamista. Väliaikaisen etusijamenettelyn hankkeisiin on esitetty myös biomassaan perustuvia tuotantolaitoksia. Luontopaneeli katsoo, että

metsäpohjaiseen biomassaan perustuvien investointien ei tulisi olla etusijamenettelyyn kuuluvien hankkeiden joukossa. Vähintään tulisi varmistaa, ettei järjestelyllä tueta hankkeita, joissa ainespuuta tai runkopuuta päätyy polttoon. Hallitusten välisen ilmastomuutospaneelin (IPCC) ohjeiden mukaan biomassaa ei oleteta päästöttömäksi polttoaineeksi, vaan biomassan polton päästöt raportoidaan osana hiilivaraston muutoksia AFOLU-sektorilla. Bioenergia on päästötöntä vain, jos hiilivarasto ei sen korjuun vuoksi muutu (IPCC 2021). Nykytiedon valossa metsäbiomassan energiakäyttö ei luonnontieteellisesti ole hiilineutraalia sillä se alentaa metsien hiilinielua ja samalla tuottaa huonolla hyötysuhteella runsaasti päästöjä nopealla aikajänteellä ilmakehään (Bäck ym. 2017; Easac 2018). Erityinen vaara on, jos päädymme polttamaan korjuutähteiden ja sivuvirtojen sijasta ainespuuta ja runkopuuta. Puubiomassalla voidaan periaatteessa korvata fossiilisia tuotteita ja polttoaineita, mutta korvautuminen ei ole itsestään selvää ja mikäli biotuotetehdas lisää metsänhakkuita, kokonaisvaikutus on luontohaittoja lisäävä ja ilmastoa lämmittävä aikajänteellä, jolla tavoiteltuja ilmastotoimia pyritään saamaan aikaan (Ahlvik ym. 2021). Metsäteollisuuden sivuvirtojen ohjaaminen materiaalikäyttöön energiakäytön sijaan voi kasvattaa tuotannon kokonaisarvoa ja työllisyyttä (Berg-Andersson ym. 2022), ja tätä tukevaan tutkimukseen tulisi ohjata selkeästi enemmän T&K rahoitusta myös julkisista varoista ja osana vihreää siirtymää. Venäjän hyökkäyssotaa seuranneen energiakriisin vuoksi paine puun poltolle on kasvanut entisestään ja siksi biomassaan perustuvien tuotantolaitosten kohdalla DNSH-kriteerin toteutuminen tulisi varmistaa erityisen huolellisesti.

Luontopaneeli pitää merkittäviin ympäristö- ja kemikaaliturvallisuusriskeihin varautumista nykyisessä maailmantilassa erittäin tärkeänä ja kiittää hallitusta aloitteesta ympäristövahinkorahastoa koskevan lainvalmistelun käynnistämiseksi. Vuoden 2023 talousarvioon varattu 5,6 miljoonan euron määräraha ympäristövahinkojen ehkäisemiseen ja jälkihoitoon vaikuttaa olemassa olevien uhkien valossa valitettavan pieneltä.

Uudistetun Luonnonsuojelulain voimaantuleminen vuoden 2023 aikana tukee oleellisesti työtä Suomen luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Lain edellyttämät luonnonsuojelun tietojärjestelmän sekä ekologisen kompensaaation rekisterin käyttöönotto, hallinta ja valvonta edellyttävät tarvittaviin henkilöstöresursseihin panostamista.

Luontopaneeli pitää Ravinteiden kierrätysohjelman jatkoa ja sille esitettyä 31 miljoonan euron määrärahaa erittäin tervetulleena. Tehostamalla ravinteiden kierrätystä ja ottamalla talteen esimerkiksi jätevesien ravinteita voidaan oleellisesti parantaa vesistöjen tilaa ja samalla tukea myös Suomen energiaomavaraisuutta.

Talousarvioesityksessä tuetaan vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden toimeenpanoa eri tahojen yhteistyönä 24 miljoonan euron määrärahalla, mikä on lisäystä edellisen vuoden talousarvioon verrattuna. Luontopaneeli pitää tätä vesien- ja merienhoidolle annettua yhteistyöhön perustuvaa tukea erittäin tarpeellisenä vesistöjen suojelun näkökulmasta.

Ympäristöministeriön hallinnonalla mainitaan, että "Ilmastopaneeli tukee ilmastopolitiikan suunnittelua ja sitä koskevaa päätöksentekoa". Myös Luontopaneeli on jo vakiintunut ympäristöministeriön nimittämä tiedepaneeli ja parhaillaan eduskunnan käsittelyssä olevassa esityksessä luonnonsuojelulaiksi Luontopaneelin tehtävät on kirjattu myös lakiin. Luontopaneeli katsoo, että sen tehtävä olisi

Ilmastopaneelin tapaan hyvä mainita talousarviossa, ja Luontopaneelin resursointi asettaa vastaamaan Ilmastopaneelin resursointia.

Huomioita muiden hallinnonalojen talousarvioista:

Toimintaympäristön muutoksissa luontokato tai luonnon monimuotoisuuden väheneminen on nostettu keskeiseksi ilmiöksi ympäristöministeriön ohella valtiovarainministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonaloilla. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla on viitteitä luonnon monimuotoisuuden ja terveyden tieteellisesti todennettujen kytkösten tunnistamisesta (mm. Aivelo & Lehtimäki 2021; Haatela ym. 2017), kun uudeksi terveyden edistämisen määrärahan painopistealueeksi on tuotu luontolähtöisten menetelmien käyttöönotto osana kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaa, kuitenkin vaatimattomalla 300 000 euron määrärahalta.

Luontokato ja sen pysäyttämisen tavoite on huomioitu useiden hallinnonalojen toimintaympäristöissä ja tavoitteissa. Vaikka hallinnonaloille olisi asetettu luontokadon pysäyttämiseen tähtäävä tavoite, useiden hallinnonalojen talousarvioista ei kuitenkaan käy selkeästi ilmi, miten budjetoidut varat vaikuttavat luontokadon vastaiseen työhön. Luontopaneeli näkee tärkeänä, että talousarvioissa hallinnonalojen ympäristötavoitteiden ja niiden toteuttamiseen varattavien varojen yhteydet tuotaisiin nykyistä selkeämmin esille.

Maa- ja metsätalousministeriön toimintaympäristön kuvauksessa mainitaan, että ”biotalouden keinoin pyritään vähentämään riippuvuutta fossiilisista luonnonvaroista, ehkäisemään ekosysteemien köyhtymistä sekä edistämään luonnon monimuotoisuutta”. Luontopaneeli muistuttaa, että biotalous voi myös sisältää merkittäviä riskejä luonnon monimuotoisuudelle. Metsäbiomassan energiakäyttöön liittyy merkittäviä haasteita luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta (eritelty tarkemmin yllä). Luontopaneeli korostaa, että biotaloudessa pitää kiinnittää erityistä huomiota hankkeiden kestävyyskriteereihin. Tiukat kestävyyskriteerit ovat erityisen oleellisia nyt, kun Suomen maankäyttösektori näyttää uusimman arvion mukaan ensimmäistä kertaa muuttuneen päästölähteeksi (SVT 2021) ja samalla Venäjän hyökkäyssodan aiheuttaman energiakriisin vuoksi paine biomassan poltolle kasvaa.

Yksi maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tavoitteista kuuluu: ”Uusiutuvien luonnonvarojen elinvoimaisuus, luonnon monimuotoisuus ja elinympäristöjen tila paranevat, mikä luo pohjan kokonaiskestävyydelle”. Luontopaneeli kiittää tätä tärkeää tavoitetta. Koska maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan linjaukset ja tuet vaikuttavat keskeisesti luonnon monimuotoisuuden tilaan, Luontopaneeli toivoo, että hallinnonalan budjetissa kiinnitettäisiin erityistä huomiota siihen, mitkä esimerkiksi luonnonvara- ja biotalouden edistämisen tuista ja metsityksen tuista tukevat tavoitteen toteutumista ja mitkä taas saattavat sisältää riskejä ja tarkastelun tarpeita tavoitteen näkökulmasta. Luonnon monimuotoisuutta ja elinympäristöjen tilaa parantavien toimien olisi syytä näkyä vahvemmin myös määrärahojen suuntaamisessa. Nyt varsinaisten luonnon monimuotoisuutta vahvistavien toimien osuus esimerkiksi luonnonvara- ja biotalouden edistämisen määrärahasta on arvioitu hyvin pieneksi (120 000 euroa) suhteessa määrärahan kokonaisuuteen (n. 15 miljoonaa euroa).

On tärkeää, että osana maatalouden huoltovarmuuspakettia ja vihreän siirtymän kokonaisuutta vuosille 2022 ja 2023 on osoitettu määrärahoja pidemmän aikavälin toimiin. Huoltovarmuutta lisäävät toimet voivat tukea myös Suomen luonnon monimuotoisuutta. Lannoitteiden käytön tehokkuuden parantaminen voi edesauttaa vesistöjen tilaa; rehukomponenttien ja täydennysvalkuaisen kotimaisuusasteen nouseminen parhaimmillaan hidastaa metsien raivaamista EU:n ulkopuolella. Kun maatalouden huoltovarmuuteen panostetaan, tulisi kuitenkin pitää huolta, ettei samalla vaaranneta maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden tilaa, mm. vähentämällä ei-viljeltyjen elementtien ja alueiden verkostoa (kuten luonnonhoitopellot, kesannot, suojavyöhykkeet, kosteikot jne.). Huoltovarmuuspakettiin sisältyvät toimet tulisi kytkeä vahvasti koko ruokajärjestelmän kehittämiseen ympäristöystävällisimpään suuntaan, sisältäen mm. kasvispainotteiseen ruokavalioon ohjaamista ja ruokahävikin vähentämistä.

Metsähallituksen keskeisiksi tavoitteiksi on kirjattu: ”Metsähallituksen liiketoiminta on ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä ja tuottaa tasaisen tuloutuksen omistajalle. Metsähallituksen liiketoiminnassa sovitetaan yhteen entistä paremmin luonnon monimuotoisuus ja ilmastokestävyys.” Tulostavoite vuodelle 2023 on 110,6 miljoonaa euroa. Liiketoiminnallisen tulostavoitteen ja ympäristötavoitteiden yhteensovittaminen on hyvin vaativa tehtävä ja Metsähallituksen tulostavoite asettaa herkästi paineita my luonnon monimuotoisuudeltaan arvokkaiden valtion metsien hakkuille. Maa- ja metsätalousvaliokunta edellytti Avohakkuut historiaan -kansalaisaloitetta koskevassa lausunnossaan vuonna 2021 (MmVM 13/2021 vp), että valtion metsissä käytetään monipuolisesti erilaisia metsänkäsittelymenetelmiä, ja että maa- ja metsätalousministeriön tulee selvittää, miten valtion metsissä voidaan lisätä jatkuvaa kasvatusta erityisesti siihen soveltuissa suometsissä, virkistys- ja matkailualueilla sekä suojelualueiden ja vesistöjen reunoilla. Lisäksi valiokunta edellytti lausunnossaan, että Metsähallituksen tuottotavoitteet ja tuloutusvaatimukset asetetaan siten, että ne eivät vaikeuta valtionmetsien kokonaiskestävää käyttöä. Luonnon monimuotoisuutta tukeviksi toimiksi Metsähallituksen talousmetsissä on talousarviossa tunnistettu ”valuma-aluekohtainen vesiensuojelun toimenpiteiden suunnittelu, peitteellisen metsänkäsittelyn pinta-alan lisääminen uudistusluonteisissa hakkuissa sekä aktiivisten luonnonhoitotoimenpiteiden ohjelman toteuttaminen monikäyttömetsissä”. Luontopaneeli katsoo, että tekeillä olevan Kansallisen metsästrategian (KMS2035) luonnon monimuotoisuustavoitteita on tuettava Metso- ja Helmiohjelman merkittävällä tavoite pinta-alojen kasvattamisella ja lisäresursoinnilla sekä valtion mailla että yksityismailla. EU:sta tavoitteita tulee sekä vanhojen metsien suojeluun että ‘Closer to Nature Forest Management’ kehittämiseen talousmetsissä (Euroopan komissio 2020), jotka edellyttävät sekä lisää neuvontaa että taloudellisia kannusteita.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemisen momentin määrärahasta 125 316 000 euroa ja valtuudesta 20 820 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavia kokonaisuuksia. Luontopaneeli katsoo, että tämä tuki sisältää tärkeitä luonnonvarojen käytön kestävyyttä tukevia elementtejä mm. keskeisten materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäyttöä sekä kierrätystä edistävien investointien tuen kautta tavoiteltua luonnonvarojen käytön vähentämistä. Luontopaneeli pitää erityisen tärkeänä, että kiinteistö- ja rakentamisalan vähähiilisten ratkaisujen tukiohjelman tuettaviksi valittavien hankkeiden valintakriteereissä haitallisuus ympäristölle tai luonnon monimuotoisuudelle on poissulkeva ehto ja että

hakijan tulee osoittaa haitattomuus sekä DNSH-kriteeristön noudattaminen hankkeessa. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala vastaa merkittävästä osasta hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi -kokonaisuuden rahoituksesta. Luontopaneeli toivoo, että ministeriön talousarviossa tuotaisiin hiilineutraaliutta tukevien toimien ohella nykyistä selkeämmin esiin myös luontokadon pysäyttämistä koskevat tavoitteet ja siihen varatut varat.

Valtioneuvoston vuosia 2020 – 2023 koskevan aluekehittämispäätöksen viidestä painopisteestä ensimmäiseksi on nostettu ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. On tärkeää, että ilmastonmuutoksen hillinnän ja luonnon monimuotoisuuden turvaamisen merkitys on tunnistettu. Luontopaneeli kuitenkin huomauttaa, ettei alueiden kehittämisen ja rakennerahastopolitiikan alla olevissa tuissa ole eritelty niiden kytkeytymistä tähän painopisteeseen. Luontopaneeli toivookin, että talousarviossa tuotaisiin selkeästi ilmi, millainen vaikutus budjetoiduilla varoilla on ilmastonmuutoksen hillinnälle ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiselle ja millä tuilla näihin pyritään erityisesti vaikuttamaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla korostetaan sivistyksen ja osaamisen vahvistamisen merkitystä kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamiselle, joita ilmastonmuutoksen hillintä ja luontokadon pysäyttäminen ovat. Kestäväen kehityksen tavoitteiden toteutuminen eri koulutusasteilla edellyttää resursointia sekä opettajankoulutukseen ja täydennyskoulutukseen että eri oppiaineita yhdistävän, yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa toteutettavan koulutuksen toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa, peruskoulussa, toisella asteella ja korkeakoulutuksessa. Koska toteuttamisen tavat vaihtelevat merkittävästi koulutuksen eri vaiheissa, tulee opettajien saada juuri omaan työhönsä soveltuvia pedagogisia välineitä kestäväen kehityksen teemojen kohdennettuun ja monipuoliseen käsittelyyn. Myös opetusyhteistyön merkitys kasvaa, sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Kotimaisia oppilaitoksia palvelevan Ristiinopiskelupalvelun nopea valmistuminen olisi toivottavaa, etenkin nopeasti kehittyvien kestävyystieteiden opetuksen näkökulmasta. Kansainvälisesti Suomen tulisi pyrkiä olemaan näkyvä edelläkävijä kestävyystieteiden alalla, mukaan lukien ilmasto- ja luonnon monimuotoisuuskysymykset.

Jatkuvan oppimisen (ml. avoimen yliopiston toiminnot) uudistuksessa tulee kohdentaa resursseja ympäristökansalaisvalmiuksiin (vrt. digitaitovalmiudet), jotta kansalaisten ymmärrys ajankohtaisista ympäristökysymyksistä paranisi laajassa mittakaavassa, mikä mahdollistaa asenteiden ja arvojen muutoksen, ja toisaalta kansalaiset löytäisivät itselleen sopivia keinoja vastata erilaisiin ympäristöhaasteisiin, niin yksilöinä kuin osana erilaisia viiteryhmiä.

Luontokato on vakava globaali ongelma, ja rikkaimmilla mailla on erityinen vastuu luonnon monimuotoisuuden edistämässä myös kehittyvissä maissa. Luontopaneeli kiittää ulkoasiainhallinnon alla olevaa kirjausta, jonka mukaan ”ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuutta tarkastellaan kokonaisuutena”. Lisäksi kehityspolitiikan osalta on kirjattu, että ”kaikessa yhteistyössä edistetään aiempaa järjestelmällisemmin yhdenvertaisuutta, ilmastokestävää ja vähäpäästöistä kehitystä sekä ympäristön suojelua painottaen luonnon monimuotoisuuden turvaamista”. Luontopaneeli pitää tätä painotusta erittäin tervetulleena ja tärkeänä ja toivoo, että panostukset ilmastokestävyyttä ja luonnon monimuotoisuutta yhdessä tukevaan kehitysyhteistyöhön ovat pitkäjänteisiä.

Näkymiä tulevaan:

Talousarvioesityksen liitteenä olevassa Talouskatsauksessa on erittäin oleellinen lause, johon tulee suhtautua painavuudella tulevien vuosien budjetit ja suunniteltaessa: "Ilmastonmuutos ja luontopääoman ylikulutus pakottavat joka tapauksessa löytämään nykyistä tehokkaampia ja kestävämpiä tapoja tuottaa, kuluttaa ja luoda kasvua taloudessa".

Luontopaneeli katsoo, että ilmasto- ja luontopolitiikassa erityisen tärkeää on ennakointi ja tavoitteisiin sitoutuminen pitkäjänteisesti hallituskausien yli. Jotta Suomi onnistuu tavoitteessaan pysäyttää luontokato vuoteen 2030 mennessä, on tulevien vuosien talousarvioissa luonnonsuojeluun ja luonnontilan parantamiseen varattuja määrärahoja lisättävä suunnitelmallisesti sekä jatkettava panostamista luontopääoman ylikulutuksen hillitsemiseen. Määrärahojen suunnitelmallisella lisäämisellä voidaan ennakoida myös Euroopan komission niin sanotun ennallistamisasetuksen velvoitteita, jota koskeva Valtioneuvoston kirjelmä (U 76/2022 vp) on parhaillaan valiokuntakäsittelyssä. Kirjelmästä käy ilmi, että Valtioneuvosto pitää välttämättömänä luonnon tilaa parantavien toimien vahvistamista luontokadon pysäyttämiseksi ja luonnon tilan heikkenevän kehityssuunnan kääntämiseksi. Vaikka, Valtioneuvosto korostaa, ennallistamisasetusehdotuksen valtiontaloudellisia kustannusvaikutuksia on pyrittävä alentamaan merkittävästi, on selvää, että tulevaisuudessa luonnonsuojeluun ja luonnontilan parantamiseen varattuja määrärahoja on merkittävästi lisättävä. Myös Valtioneuvosto toteaa kirjelmässään, että lisääntyvä hallinnollinen työ ja tuntemattomassa tilassa olevien luontotyyppien inventointi ja paikkatietojen selvittäminen vaativat todennäköisesti merkittävästi lisäresursseja.

Pitkäjänteisen ja johdonmukaisen luontopolitiikan saavuttamiseksi Luontopaneeli ehdottaa, että luonnonsuojelun rahoitus sidotaan bruttokansantuotteeseen ja 0,5–1 prosenttia BKT:n pitkäaikaisesta tasosta osoitetaan luonnon tilaa parantaviin ennallistamis- ja suojelutoimiin. Rahoituksen tasokorotus tulisi pitää voimassa, kunnes kaikki Suomen, EU:n ja kansainväliset luontotavoitteet on täysimääräisesti saavutettu ja valtaosa Suomen uhanalaisista lajeista on saatu palautumaan elinvoimaisiksi (Ketola ym. 2022).

Luontopaneelin lausunnon ovat laatineet:

Jaana Bäck, Irina Herzon, Kirsi Pauliina Kallio, Janne Kotiaho, Ilona Laine, Aleksi Lehikoinen, Tiina M. Nieminen, Elina Oksanen ja Outi Silfverberg

Lähteitä:

Ahlvik L., Boström C., Bäck J., Herzon, I., Jokimäki J., Kallio, K. P., Ketola T., Kulmala L., Lehtikainen, A., Nieminen T.M., Oksanen E., Pappila M., Pöyry, J., Saarikoski, H., Sinkkonen, A., Sääksjärvi I. & Janne S. Kotiaho. 2021. Luonnon monimuotoisuus ja vihreä elvytys. Suomen Luontopaneeli. Suomen Luontopaneelin julkaisuja 1.

Aivelo T. ja Lehtimäki J. 2021. Luonnon monimuotoisuus edistää kansanterveyttä. Duodecim 2021; 137(20): 2135-41. <https://www.duodecimlehti.fi/duo16472>

Berg-Andersson B., Kulvik M., Lintunen J., Kunttu J. & Orfanidou T. 28.9.2022. FutureForest2040 – Suomen metsäalan rakenteelliset muutokset sekä markkina- ja työllisyysnäköymät vuoteen 2040. ETLA Raportti No 131.

Bäck J., Aszalós R., Ceulemans R.J.M., Glatzel G., Hanewinkel M., Kakaras E., Kotiaho J.S., Lindroth A., Lubica D., Luyssaert S., Mackay J., Marek M.V., Morgante M., Nabuurs G.J., Ovaskainen O., Salomé Pais M., Schaub M., Tahvonen O., Vesala T., Gillett W., ja Norton M. 2017. Multi-functionality and Sustainability in the European Union's Forests. European Academies Scientific Advisory Committee, EASAC policy report 32.

Convention on Biological Diversity (CBD). 2016. Aichi-tavoitteet: <https://www.cbd.int/sp/targets/>.

Easac 2018.

https://easac.eu/fileadmin/PDF_s/reports_statements/Carbon_Neutrality/EASAC_commentary_on_Carbon_Neutrality_15_June_2018.pdf Luettu 17.5.2022.

Euroopan komissio. 2020. EU:n biodiversiteettistrategia vuoteen 2030.

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu/eu-biodiversity-strategy-2030_fi.

Haahtela T., Hanski I., von Hertzen L., Jousilahti P., Laatikainen T., Mäkelä M., Puska P., Reijula K., Saarinen K., Vartiainen E., Vasankari T. ja Virtanen S. 2017. Luontoaskel tarttumattomien tulehdustautien torjumiseksi. Duodecim 2017; 133(1): 19-26. <https://www.duodecimlehti.fi/duo13480>

IPCC 2021. Task Force on National Greenhouse Gas Inventories, Frequently asked Questions Q2-10.

Kniivilä M., Hannu Hirvelä, Jussi Lintunen, Antti Mutanen, Eero Vatanen, Jari Viitanen ja Mikko Kurttila (2022). Metsien tiukan lisäsuojelun hakkuumahdollisuus-, arvonlisäys- ja työllisyysvaikutusten arviointi: Skenaariotarkastelu EU:n biodiversiteettistrategiasta Suomessa. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 64/2022.

Kotiaho J.S., Ahlvik L., Bäck J., Hohti J., Jokimäki J., Kallio K.P., Ketola T., Kulmala L., Lakka H.-K., Lehtikainen A., Oksanen E., Pappila M., Sääksjärvi I.E., Peura M. 2021. Metsäluonnon turvaava suojelun kohdentaminen Suomessa. Suomen Luontopaneelin julkaisuja 1/2021, Mietintö.

<https://luontopaneeli.fi/wp-content/uploads/2021/11/suomen-luontopaneelin-julkaisuja-4-2021-metsäluonnon-turvaava-suojelun-kohdentaminen.pdf>

Kärkkäinen L., Hynynen J., Rätty M., Horne P., Juutinen A., Korhonen K.T., Koskela T., Maidell M., Miettinen J., Miina J., Määttä K., Otsamo A., Puntila P., Svensberg M., Syrjänen K. 2021. Kustannusvaikuttavat keinot metsäluonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämiseksi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:21.

MmVM 13/2021 vp. Valiokunnan mietintö MmVM 13/2021 vp KAA 9/2019 vp. Maa- ja metsätalousvaliokunta. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Sivut/MmVM_13+2021.aspx.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Kasvihuonekaasut [verkkojulkaisu]. Viiteajankohta: 2021. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 3.10.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/julkaisu/cktlcpwag38sg0c5561iqop0y>

Valtioneuvosto 2012. Luonnon puolesta – ihmisen hyväksi. Valtioneuvoston periaatepäätös Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategiasta vuosiksi 2012–2020. http://www.ym.fi/fiFi/Luonto/Luonnon_monimuotoisuus/Strategia_ja_toimintaohjelma

Valtioneuvosto. 2019. Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 2019. <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma>